

A kötőszói fej kettős jellege a mellérendelő főnévi szerkezetekben

1. Bevezetés. – A főnévi mellérendelő szerkezetekre vonatkozó szintaktikai elvek érvényesülését tárgyaljuk magyar adatokon. A koordinatív szerkezetek fejének (meghatározó tagjának) a mellérendelő kötőszót tekintjük. Amellett fogunk érvelni, hogy a mellérendelő kötőszó kettős jellegű szerkezetépítő funkciót teljesít: van „kvantor” jellegű oldala: ’többesség’ jegyet vált ki, és van „pronominális” oldala: személy, szám, határozottsági, eset és más nyelvtani jegyeket összeegyeztető funkciója. – Először vázoljuk a mellérendelő kötőszavak két legfontosabb osztályát: az n-áris és a bináris kötőszavak osztályait. Majd bemutatjuk az n-áris kötőszó kettős funkcióját a főnévi mellérendelő szerkezetben. Ezután olyan különleges kvantoros-számneves szerkezetekkel bővített főnévi mellérendeléseket elemzünk, ahol maga a kvantoros-számneves struktúra tükrözheti a mellérendelő kötőszói fej kettős jellegét. Az empirikus elemzések alapján keresünk igazolást a kötőszóra vonatkozó feltételezéseinkre.

A mellérendelő kötőszók két alapvető osztályát különböztetjük meg: az n-áris és a bináris kötőszókéét. – Az n-áris kötőszó nyelvtani korlát nélkül, tetszőleges számú tagot

koordinálhat és bármilyen mellérendelhető nyelvtani kategóriára alkalmazható. Ezek a mellérendelt kategóriák lehetnek teljes mondatok vagy lehetnek a mondat összetevős struktúrájának szó szerkezeti kategóriái. N-áris kötőszó például az *és, meg, vagy, illetve*.

A bináris kötőszó olyan funktor, amely mindig két argumentumú relációt jelöl, tehát csakis két tag mellérendelésére alkalmazható. (A két mellérendelt tag mindegyikének a belső szerkezete nyelvtani szempontból tetszőlegesen komplex lehet). Bináris kötőszók például a *de, azonban, viszont, ezért, tehát, holott, ugyanis, mégis*. Ezeknek a kötőszóknak a nyelvi jelentései olyan konvencionális implikációk, amelyek a beszélőnek a mellérendelt tagmondatok tartalmazta állítások viszonyára vonatkozó, meghatározott típusú felfogásait, elvárásait jelölik meg. (A bináris kötőszók nyelvi jelentése, a konvencionális implikáció olyan következményreláció, mely nem érinti a mondat igazságfeltételeit, és nem azonos a pragmatikus előfeltevésekkel sem, mert nem a kontextusból következik. Ellenkezőleg: a mondatban jelen lévő lexikai egységek nyelvi jelentéséhez tartozik, ezáltal a bináris kötőszók nyelvi jelentéséhez. Ezek a beszélőnek a tagmondatokban leírt tényállásokra vonatkozó felfogását jelölik, vö.: PAUL H. GRICE, *Logic and Conversation*. In: *Syntax and Semantics 3*. Eds. P. COLE – J-L. MORGAN. New York, 1975. 41–58; LAURI KARTTUNEN – STANLEY PETERS, *Conventional Implicatures*. In: *Syntax and Semantics 11*. Eds. CH-K. OH – D. A. DINNEN. New York, 1979. 1–57.) – A bináris kötőszó által koordinált egységek predikátumok, predikátumok szerkezeti kiterjesztései vagy 'predikatív' összetevők lehetnek. A bináris kötőszókkal mellérendelhetők a teljes mondatok, az igei szerkezetek, a predikatív vonzatok és predikatív szabad bővítmények (ezekre l. KOMLÓSY ANDRÁS, *Régensek és vonzatok*. In: *Strukturális magyar nyelvtan 1. Mondattan*. Szerk. KIEFER FERENC. Bp., 1992. 445–70), a predikátumhatározók, igei határozók és a főnevek jelzői módosítói. Néhány példa a bináris kötőszókra, a teljesség igénye nélkül:

- (1) a) *A csimpánz (eszközöket használ, ugyanis intelligenciával rendelkezik).*
- b) *Tatjana (megírta a levelet, azonban eltette a fiókba).*
- c) *A táblát (pirosra, tehát ríkitő színűre) festette.*
- d) *A hajó (lassan, de biztosan) beért a kikötőbe.*
- e) *Béla (részegen, ezért akadozva) szólt hozzá.*
- f) *Az (alacsony, viszont jóképű) filmsztár sok rajongót vonzott.*
- g) *A (mesterségesen hizlalt, tehát súlyos) sertéseket szállító vagonokat megerősítették.*

Mivel a bináris kötőszók által koordinált tagok csak predikatívok lehetnek, ezért bináris kötőszó a DP/NP kategóriájú főnévi szerkezetekből nem hoz létre grammatikus mellérendelést. A (2) tagjainak nem predikatív funkcióban való használatát feltételezve vehetjük számba a következő példákat. (Ezt a megkötést azért kell tenni, mert a pusztá főnevek predikatív elemekként mellérendelhetők bináris kötőszókkal: *Péter színész, viszont úriember. Ez itt ceruza, tehát írószerszám. Az ott óra, tehát érték*. A jelenség összhangban van fenti javaslatunkkal. Az n-áris kötőszókkal erősen kérdéses elfogadhatóságúak a pusztá főnevek mint predikatív elemek akkor, ha ugyanazon szubjektumnak a predikátumai: *??Az ott [óra és érték] ??Ez itt [ceruza és írószerszám]*. A pusztá főnevek szintaktikai alanyként jól formált mellérendelést képeznek: *[Óra és ceruza] volt az asztalon*.) Példáink tehát:

- (2) a) **Péter, de Mari*
- b) **óra, tehát ceruza*

- c) **Imre bácsi, de a villanyszerelő*
- d) **a híres orvos, tehát az ápolónő*
- e) **a televízió programja, ugyanis a rádióműsor*
- f) **egy vitorlás hajó, holott egy motorcsónak*

Az n-áris kötőszók (*és, meg, valamint, vagy*) bármely mellérendelhető egységre alkalmazhatók, köztük a DP/NP kategóriájú a főnévi szerkezetekre is:

- (3) a) *Péter vagy Mari*
- b) *óra és ceruza*
- c) *Imre bácsi meg a villanyszerelő*
- d) *a híres orvos és az ápolónő*
- e) *a televízió programja meg a rádióműsor*
- f) *egy vitorlás hajó, valamint egy motorcsónak*

A főnévi szerkezetek elsejében a társalgásszervező, pragmatikai funkciókat (mint például az önkorrekciónak, pontosításnak) megvalósító kötőszók is megjelenhetnek. Ilyenek például a *vagyis, azaz, tudniillik*. Ezek nem képeznek sztenderd mellérendelő szerkezeteket, amit az igével való, megváltozott egyeztetés mutat. Amíg az eltérő személyjegű főnévi szerkezetek n-áris kötőszóval történő mellérendelése többes számú, és a „legfelső” releváns személyjegű igei egyeztető végződést váltja ki (4a), addig ez a szabály már nem működik a korrekciónak, pontosításnak stb. esetében, vö. a (4b) és (4c) mondattal. Utóbbiakban a „bal oldali” NP a módosított alaptag, ennek a „jobb oldali” NP a posztmodifikánsa és koreferens bővítője. Az igei egyeztető végződés kötelezően egyes számú, és csak a módosított NP alaptag személyjegye jelenhet meg az igei egyeztető végződésben (4b, 4c):

- (4) a) *(Én meg a koronatanú) megjelent^{ünk} a bíróságon.*
- b) *Én, vagyis/azaz/tehát/tudniillik a koronatanú, megjelentem a bíróságon.*
- c) ** (Én, vagyis/azaz/tehát/tudniillik a koronatanú) megjelent^{ünk} a bíróságon.*

2. A jegy-összeegyeztetés és a többesség. – A) A következőkben az n-áris kötőszavak kettős jellegű funkcióját fogjuk vizsgálni a főnévi szerkezetek mellérendelésében. A kötőszó *j e g y - ö s s z e e g y e z t e t ő* funkcióját mutatja, hogy az inherens személy és szám jegyeket hordozó főnévi szerkezetekből nem lehet nyílt formájú kötőszó nélkül, pusztán „felsorolással” egy mellérendelő szerkezetet képezni. A kötőszó jelenléte az ilyen szerkezetben grammatikai feltétel, hiánya rosszulformáltságot eredményez:

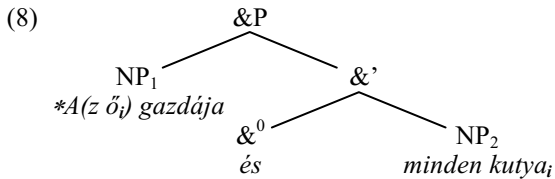
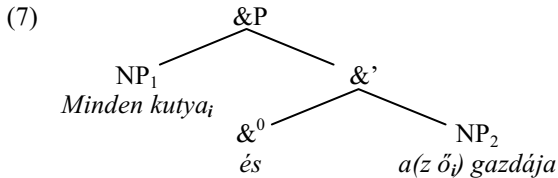
- (5) a) **Én, te, ő sétáltunk.*
- b) **Minden kutya_i, a(z ő_i) gazdája, az (ő_i) edzője felvonult.*

Az „X-vonás” elmélet értelmében a főnévi mellérendelő szerkezetek aszimmetrikusak, mivel specifikáló–fej–bővítő felépítésű, aszimmetrikus struktúrát képeznek. KAYNE mellett érvel, hogy a főnévi szerkezetek (NP-k) mellérendeléseiben a kötőszót megelőző NP (vagy NP-k) a &⁰ kötőszói fej által meghatározott szerkezetnek a specifikáló tagjai, míg a kötőszót követő NP lesz a kötőszói fej bővítője (komplementuma) (RICHARD KAYNE, *The Antisymmetry of Syntax*. Cambridge, 1994. 57–68). A mellérendelő szerkezet aszimmetrikus vonásait mutatják a névmáskötések adatai. A névmások

kötésére feltételezzük, hogy a megkötő (tartalmas) antecedens nemcsak megelőzi, hanem k-vezérli is a megkötött névmást (vagyis a szerkezetben az antecedens mintegy „rálát” a megkötött névmásra). Ilyen reláció van a (6a) mondatban, melyben a kvantifikált NP k-vezérli a névmást, ezért megkötö. A (6b) mondatban nincsen k-vezérlés a kvantifikált NP és a névmás között, ezért nem jön létre grammatikus kötés:

- (6) a) *Minden kutya_i és a(z ő_i) gazdája felvonult.*
 b) **A(z ő_i) gazdája és minden kutya_i felvonult.*

A (6a) és (6b) mondatok szerkezeteinek aszimmetrikusságát a (7) ábrázolja:

B) A mellérendelő kötőszó funkciójának jellemzésére és a tagok közti vezérlés/kötés viszonyok reprezentálására MUNN egy sajátos aszimmetrikus szerkezet feltételezését javasolta. (Vö. ALAN MUNN, *Topics in the Syntax and Semantics of Coordinate Structures*. PhD Dissertation. University of Maryland, College Park, 1993.). MUNN szerint a mellérendelő kötőszó funkciója a halmazképző *o p e r á t o r* n a k a Boole-algebrában használatos értelemben vett funkciójával azonos, mivel „kvantorszerűen” a ’többség’ tulajdonságát adja a mellérendelő szerkezet tagjai által jelölt entitások osztályának. Két, inherensen egyes számú kategória nem elliptikus mellérendelése többes számú egyeztető végződést vált ki az igén:

- (9) *Ő meg én megérkezünk.* (= mi)

MUNN szerint a mellérendelő kötőszók kvantor jellegű funkciója, a ’többség’ jegy adása tükröződik a nyelvtan jelentéértelmező komponensében, a Logikai Formában. – Azt is feltételezi MUNN, hogy a legfelső taghoz csatolt B-fej kettős jellegű. A fent leírt mellett van másik funkciója is: az *e g y e z t e t é s*, a mellérendelhető tagok eltérő személy/szám és más jegyeinek az összeegyeztetése, egyesítése. Ezt egy összefoglaló pronominális kategória funkciójához hasonlítja. Olyasfajta relációra gondol, mint ami az alábbi (10) mondatban az élre helyezett névmás és a mellérendelő szerkezet között áll fenn. A (10)-ben a többesszámú *Ők* egyesíti a mellérendelt tagok személy/szám jegyeit, és hordozza a *v e l e e g y e z t e t e t t* ige által kiosztott tematikus szerepet. Azonosító predikatív reláció közvetítésével (*ők* = az NP₁, NP₂, NP₃ együttesen) „adja tovább” a mellérendelt tagoknak az ígétől kapott tematikus szerepet (ezáltal az „átélő” szerepet):

- (10) a) *Ők_{ijk}, [Béla_i, Mari_j és Erzs_{ik}] boldogok voltak.*
 b) *Ők_{ijk}, [Béla_i, Mari_j és Erzs_{ik}] megvették az ajándékokat.*

MUNN javaslatában tehát a B-fejnek azért van kettős jellege, mert egyrészt kvantor jellegű, másrészt összefoglaló-egyeztető funkciójú.

3. Többség és jegy-összeegyeztetés: a kvantoros-számneves szerkezettel bővített alanyi mellérendelés egyeztetése az igével. – A magyarban az eltérő személyjegyű tagokat mellérendelő szerkezet a tagok személy jegyei „legfelső”, többes számú értékét hordozó egyeztető végződést váltja ki az igén. Ez akkor is így van, ha az eltérő személyjegyű tagok mindegyike egyes számú. Az alábbi (11d, e, f) mondatra az ige ellipszisést kizárva az alábbiakat találjuk. (A fókusz által határolt ige-ellipszisben csakis lokális lehet az egyeztetés, mivel két tagmondatról van szó: *''Te [kelsz-korán] meg ''én kelek korán.. ''Te [utasítottál-vissza-minden-kölesönt] meg ''ő utasított vissza minden kölesönt.* Vö. BÁNRÉTI, Az ellipszis mondattana és a lexikai szelekció: NyK. 98. 2001: 7–70.)

- (11) a) *Te meg én sétáltunk.*
 b) *Te meg ő sétáltak.*
 c) *Én meg ő sétáltunk.*
 d) **Te meg én sétáltam.*
 e) **Te meg ő sétált.*
 f) **Én meg ő sétált.*

Lényeges, hogy a két, eltérő személyjegyű tagot koordináló szerkezetben a kötőszó jelenléte grammatikai feltétel, hiánya rosszulformáltságot eredményez:

- (12) a) **Te, én sétáltunk.*
 b) **Te, ő sétáltak.*
 c) **Én, ő sétáltunk.*

Az igei egyeztető végződés többsége tehát a személy/szám jegy összeegyeztetés következménye és ebben a kötőszó funkciója nem nélkülözhető. Hasonló jegy-összeegyeztetési mintát láttunk a mellérendelő szerkezetre vonatkozó kvantorokon is. A kvantorok összekapcsolódhatnak jegyegyeztető funkciókkal. A magyarban a *kettő, három* stb. számnév módosította főnév után nem lehet többes igei egyeztető végződés, de a *kett-en, hárm-an* jelenléte mellett kötelező a többes végződés, mivel az utóbbiakat 'többség' jegyre megjelölt főnévi kifejezés kötheti meg. A főnévi egyeztető végződést felvevő kvantorok (*hárm-unk, kettő-tök, négy-ük*) formái nyilvánvalóan mutatják a személy/szám jegy egyeztetéseket.

Ha a (10)-beli szerkezetben a pronominális helyére a mellérendelésre vonatkozó kvantoros szerkezetet helyezünk, akkor a következő egyeztetési alternációhoz jutunk. Ha a kvantoros szerkezet 'többség'-re¹ utaló végződést tartalmaz (*mind a hárm+an*), akkor az igén jelenik meg a komplex személy/szám egyeztető végződés (13a, c, e), ha pedig a kvantoros szerkezet maga személy/szám egyeztető végződést tartalmaz (*mind a hárm-*

¹ Itt és a továbbiakban is: a 'többség' jegynek a szerkezeti jólformáltságot érintő vonatkozásait és morfológiai aspektusait tekintjük. A pluralitás szemantikájának kérdéseit (pl. a csoportok/halmazok szemantikai-logikai struktúráit, az események, időpontok, tulajdonságok halmazait képező konjunktív relációk szemantikáját) nem vizsgáljuk.

unk, mind a hárm-ótok, mind a hárm-uk) akkor ez a végződés van egyeztetve a mellérendelő szerkezet jegyeivel, nem pedig az igei inflexió (13b, d, f). Az ige ekkor mindig e g y e s s z á m 3 . személyű végződés jelenik meg, tehát a mellérendelő szerkezettel nem lehet egyeztetve (13g, h, i).

- (13) a) *Mind a hárman_{jk}, te_j, én_k meg ő_i hazaértünk időben.*
 b) *Mind a hármunk_{jk}, te_j, én_k meg ő_i hazaért időben.*
 c) *Mind a hárman_{jk}, te_j, Mari_k meg ő_i hazaértetek időben.*
 d) *Mind a hármótok_{jk}, te_j Mari_k meg ő_i hazaért időben.*
 e) *Mind a hárman_{jk}, János_j, Péter_k és Mari_i hazaértetek időben.*
 f) *Mind a hármuk_{jk}, János_j, Péter_k és Mari_i hazaért időben.*
 g) **Mind a hármunk_{jk}, te_j, én_k meg ő_i hazaértünk időben.*
 h) **Mind a hármótok_{jk}, te_j Mari_k meg ő_i hazaértetek időben.*
 i) **Mind a hármuk_{jk}, János_j, Péter_k és Mari_i hazaértetek időben.*

A 'csoport' interpretációjú kvantoros szerkezet b e l s e j é b e n ugyanolyan elvek szerint jelenik meg a mellérendelő szerkezettel egyeztetett végződés száma/személye, mint máskor az ige, vö. (13b, d, f) mondatok. De vagy csak az ige, vagy csak a kvantoros szerkezetben van a többes, „legfelső” jegyű végződés, egyszerre a kettő nem lehet, vö. (*13g, *h, *i) mondatok. A kvantoros szerkezeten belüli személy/szám egyeztető végződés a koordinált tagok személyjegyeinek megfelelően változik, miközben az ige végződése mindig harmadik személyben marad, függetlenül a koordinált tagok személyétől.

A fenti példák azon az intuíción alapulnak, mely szerint a személyragos kvantor „előre van hozva” a mellérendelő szerkezet élére. Lényeges, hogy a mellérendelő szerkezet nem pusztá közébeékelés vagy betoldás. A kvantoros szerkezeten belüli személy/szám végződésnek egyeztetve kell lennie a koordinatív szerkezettel, fel kell vennie a mellérendelő szerkezet jegyei által megkívánt személy/szám végződést. Az alábbi (14) mondat kvantoros szerkezetei önmagukban jól formált szerkezetet alkotnak az igével. Ha a mellérendelő szerkezet pusztá betoldás lenne, akkor m i a t t a az igei egyeztetés nem válhatna agrammatikussá. De pontosan ez történik: a (15) mondatai rosszulformáltak.

- (14) a) *Mind a hármuk hazaért időben.*
 b) *Mind a hármunk hazaért időben.*
- (15) a) **Mind a hármuk_{jk}: te_j, én_k meg ő_i hazaért időben.*
 b) **Mind a hármunk_{jk}: a szerelő_j, a festő_k és a sofőr_i hazaért időben.*

Azok a kvantoros szerkezetek, melyek személyegyeztető végződést nem, hanem „csak” a 'többesség' re utaló végződést tartalmaznak (*mind a hárm+an, mind a négy+en*), nem befolyásolják a mellérendelő szerkezet személyjegyeinek egyeztetését az igével.

- (16) a) *Mind a hárman_{jk}, te_j, én_k meg ő_i hazaértünk időben.*
 b) *Mind a hárman_{jk}, János_j, Péter_k és Mari_i hazaértetek időben.*

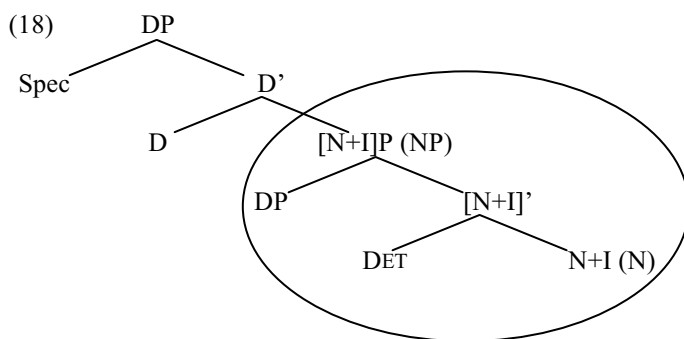
Érdekes módon ezek a kvantoros szerkezetek a „különálló” főnevektől megkívánják azok morfológiailag jelölt többes számát, viszont a mellérendelésen belül megengedik, hogy valamennyi koordinált egyes számú legyen (a # jel szünetet jelöl):

- (17) a) *Mind a hárman # a diákok kapnak egy közös számítógépet.*

b) *Mind **a** *hárman* # **a** *diák* kap egy közös számítógépet.

c) Mind *a* *hárman*_{ijkb} # *János*_j, *Péter*_k és *Mari*_i **kapnak** egy közös számítógépet.

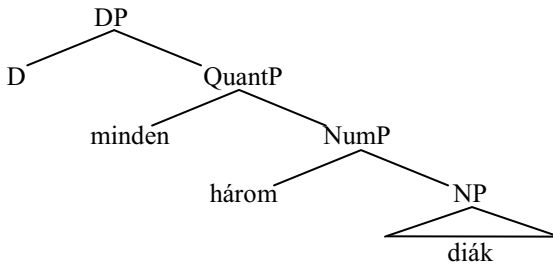
4. Az egyeztetési hatások magyarázata. – A) Az egyeztetési jelenségekre vonatkozó magyarázatunkban több ponton építünk BARTOS HUBA javaslataira a főnévi szerkezeten belüli NP-mag és a DP-burok közti különbségekkel kapcsolatban. (Vö. BARTOS, Az inflexiók jelenségek szintaktikai háttere. In: Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia. Szerk. KIEFER FERENC. Bp., 2000. 653–762. BARTOS HUBA itt amellet érvel, hogy a datívuszos birtokos mellett a nominatívuszos birtokos szerkezet is DP kategóriájú, bár a nominatívuszos birtokos nem a DP-héjban, hanem az NP magban van, a Spec, [N+I]P pozícióban. A Spec, [N+I]P fölé mindig kell egy DP-burok, amely BARTOS szerint mintegy megóvja a nominatívuszos birtokost a külső esetadók hatásától.) A magyar főnévi csoportok szerkezete az alábbi mintát követi:

A birtokos szerkezet tartalmazza az [N+I] főnév + egyeztető inflexió komplexumot és ennek kiterjesztését az [N+I]P magot. A Spec, [N+I]P-ben található a nominatívuszi birtokos, az [N+I]-ben pedig az egyeztető végződésekkel ellátott birtok. Egyébként N fejről és a belső magot illetően pedig NP-ről van szó. Ezt jelölik a zárójelek. A mag léte szükségszerű, DP-vé azonban csak akkor fejlődik, ha a DP-burkot kikényszeríti valami, például a lexikális D kategória jelenléte, vagy az, hogy specifikálójával (Spec, DP) helyet adjon egy datívuszi birtokosnak. A D-vel jelölt kategória a határozott névelőt (*a/az*), valamint a határozott névelő és a mutató névmás kombinációját (*ez a, az a*) jelenti. Ezek a datívusszal jelölt birtokos után, illetve a nominatívusszal jelölt birtokos előtt jelennek meg. A DET címkéjű osztályba tartoznak a határozatlan névelő (*egy*), a számnevek (*nyolc; több, mint hat*) és kvantorok (*minden, sok*). Ezek a birtokos szerkezetben a nominatívuszi birtokos után állnak.

B) A kvantoros-számneves szerkezetekről. – A DET címkéjű osztályon belül a mennyiségjelöléssel és a kvantifikációval kapcsolatban két tartomány-nyal kell számolnunk: a határozatlan névelőt és többi számnevet tartalmazó NUMP projekcióval, valamint a kvantorkifejezéseket tartalmazó, QUANTP projekcióval.

[QUANTP minden [NUMP három [NP diák]]] kap egy közös számítógépet

A *mind-en* kollektív jelentése mellett partitívusi jelentésjegyet hordozhat (vö. Magyar Grammatika. Szerk. KESZLER BORBÁLA. Bp., 2000. 171–3). A *mind-* kvantifikáló kategóriához csatolt számnéven megjelenő *-en/-an* nyílt egyeztetési és morfológiai következményekkel jár. Az alábbi (20b, c) mondatok mutatják, hogy a számnévek utáni *-en/-an* végződés, 'többes' jegyű főnévi kategóriára (DP-re) utal vissza. A (20d) két határozott névelőt tartalmaz: egyet a főnév előtt és egy másikat a kvantoros számnévi szerkezet belsejében. A *mindhárman* és *mind a hárman* egyaránt többes számú egyeztetést váltanak ki az ígén. Ez eltér a *minden* kvantor és a számnévek azon sajátosságától, hogy csak morfológiailag egyes számú főnévhez kapcsolódnak, vö. a (20a) mondat. (A magyarban a NUMP feje [többesjel] és a Specifikálója [számnév, kvantor] egyszerre nem lehet kitöltve).

- (20) a) *Minden három diák-Ø kap egy közös számítógépet.*
 b) *Mindhárman kapnak egy közös számítógépet.*
 c) *Mind a hárman kapnak egy közös számítógépet.*
 d) *Mind a hárman a diákok kapnak egy közös számítógépet.*
 e) **Hárman a diák-Ø kap egy közös számítógépet.*
 f) **Mindhárman a diák-Ø kap egy közös számítógépet.*

C) Az appozitív szerkezet. – A *mind* összetevőt és számnévet tartalmazó kvantoros szerkezetek megengedik az appozitív struktúrát, melyben a főnév megelőzi a kvantoros-számnéves szerkezetet. A tagok között szüneteknek kell lenniük, ezek #-tel jelöltek:

- (21) a) *Mind a három fiú előkerült.*
 b) *A három fiú # mind előkerült.*

A főnév élre helyezése akkor lehetséges, ha a rákövetkező kvantoros-számnéves szerkezet b e l s e j é b e n jelenik meg a határozott névelő:

- (22) a) *A fiúk, # mind a három (pro) # előkerült-Ø*
 b) *?*A fiúk, # a három (pro) # előkerült-Ø*
 c) **A fiúk, # három (pro) # előkerült-Ø.*

Ha a kvantoros-számnéves szerkezetben megjelenik a határozott névelő, akkor az előre helyezett főnév kötelezően többes számú, viszont az ígén egyes számú egyeztetés jelenik meg. Ekkor az ige a számnév utáni rejtett névmással (pro) egyeztetett. A főnév lehet 'élő' és 'nem élő' jegyű egyaránt. A szerkezet csak 3. személyt enged meg, az 1. és a 2. személyt nem:

- (23) a) **Mi # mind a három (pro) # előkerültünk.*
 b) **Ti # mind a három (pro) # előkerültetek.*

D) A számnevet és az *-en/-an* jelölőt tartalmazó szerkezet. – Ha az appozitív szerkezetben a számnévhez az *-en/-an* jelölő csatlakozik, akkor nemcsak a főnéven kötelező a morfológiailag jelölt vagy inherens jegyű többes szám, hanem az ige is kötelezően többes számú egyeztető végződést kap:

- (24) a) *A fiúk, # mind a hárman # előkerültek. Ti, # mind a hárman # előkerültetek.*
 b) **A fiú, # mind a hárman # előkerült-ø.*

A számnévhez csatolt *-en/-an* végződés utaló funkciójú: visszautal vagy előreutal. Megszorítja annak a főnévi szerkezetnek (DP-nek) a jegyeit, melyre visszautal: annak nem csak 'többes'-nek, hanem egyúttal 'élő' jegyűnek is kell lennie:

- (25) **A cigaretták, # mind a hárman # leestek az asztalról.*

Az *-en/-an* végződés olyan főnévre utal vissza, amelynek értelmezhető a nyelvtani személy jegye is.² Ilyenek a D kategóriájú személyes névmások jegyei: többes 1. személy: 'a beszélő' + 'valaki(k) más(ok)', illetve többes 2. személy: 'hallgató' + 'hallgató/valakik mások' módon értelmezhetők. Értelmezhető jegy lehet továbbá a többes szám 3. személy jegye, ha egyszersmind a 'élő' jegyű is. Ezekre vonatkozhat az *-en/-an* jelölő:

(26) <i>(mi)</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekeltünk.</i>
<i>(ti)</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekeltetek.</i>
<i>(ők)</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekelték.</i>
<i>A gyerekek</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekelték.</i>
<i>Péter, Ibi, meg én</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekeltünk.</i>
<i>Péter, Mari meg te</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekeltetek.</i>
<i>Péter, Mari és Ibi</i>	<i>mind a hárman</i>	<i>énekelték.</i>

E) Névelő a kvantoros-számneves szerkezetben. – A *mindkettő, mindhárom* kivételek, mert nem tartalmazzák a határozott névelőt, aminek a jelentéje a többi számnév mellett kötelező. A produktív forma a határozott névelőt tartalmazó:

(27) <i>mind a négy,</i>	<i>de</i>	<i>*mindnégy</i>
<i>mind a hét,</i>	<i>de</i>	<i>*mindhét</i>
<i>mind a húsz,</i>	<i>de</i>	<i>*mindhúsz</i>
<i>mind a száz,</i>	<i>de</i>	<i>*mindszáz</i>
<i>mind a kettő,</i>		<i>mindkettő</i>
<i>mind a három,</i>		<i>mindhárom</i>

A birtokos főnévi szerkezetben a számnév és a névelőtlen kvantor az [N+I]P magban van (28a, b). A névelőt magában foglaló kvantoros szerkezet a DP-burok kitöltését is megkívánja, ezért nem grammatikus az alábbi (28c), de grammatikus a (28d, e) mondat:

² A 'személy' mint grammatikai jegy az 1. és a 2. személy esetében értelmezhető jegy, 'a beszélő', illetve 'a hallgató' interpretációt kapja. A leírások esetében az értelmezés számára a '-élő' jegyű főnév 3. személye irreleváns, ráadásul a 3. személyű névmások értelmezhetők anaforikusan vagy deiktikusan, ekkor antecedenensüktől függenek. Ez az 1. és 2. személy mellett nem lehetséges. (Vö. BARTOS i. m. 166–8.)

- (28) a) $[[_{[N+I]P} Péter [_{NUMP} két [_{N+I} könyve]]] elveszett.$
 b) $[[_{[N+I]P} Péter [_{QUANTP} mindkét [_{N+I} könyve]]] elveszett.$
 c) $*[[_{[N+I]P} Péter [_{QUANTP} mind a két [_{N+I} könyve]]] elveszett.$
 d) $[Péternek [_{DP[SPEC} mind [_{D} a [_{NUMP} két [_{[N+I]P} könyve]]]]] elveszett.$
 e) $[_{TOPP} [_{SPEC} Péternek]_i] elveszett [t_i [_{DP[SPEC} mind [_{D} a [_{NUMP} két [_{[N+I]P} könyve]]]]].$

A (28d)-ben a névelőt magába foglaló kvantoros szerkezet a DP-burokba emelkedik fel. A D kategóriát (határozott névelőt) tartalmazó *mind a két* megkívánja a D fej kitöltését. Ezáltal D-projekció keletkezik, melynek Specifikáló pozíciójába a *mind* kvantor kerül. A [Spec, DP] pozíció akkor nyílik meg, ha maga a datívuszos birtokos kimozog a DP-ből, és kívülről csatolódik hozzá: vö. (28d); vagy ha a DP más pozícióba, például a topikba mozog: (28e) mondat. Ekkor anaforikus viszonyt képez elhagyott helyével (nyomával). (A kvantorok D-be emelkedése és ezáltal a DP-burok felépülése mellett érvel BARTOS [i. m. 105–7] nominatívuszos birtokos szerkezetek mondatbeli viselkedése alapján. A kvantorok D-be emelkedését jelöli az x indexű nyom: $[_{DP} [_{D} egy/öt/minden/kevés]_x [_{AgrP} [t_x, fiú] [_{NumP} három lova]]].$)

A *mind a hárman* számára szintén a (28d) típusú szerkezetet tételezzük fel, az *a* határozott névelő (D-fej) jelenléte miatt. A *mind* összetevő a [Spec, DP]-ben, a *hárman* összetevő a [Spec, NumP]-ben van. A kvantifikált DP megelőzheti a kvantoros-számneves szerkezetet, l. a (29b) mondatban. Ezt appozitív szerkezetnek tekintjük.

- (29) a) *Mind a hárman # a diákok kapnak egy közös számítógépet.*
 b) *A diákok # mind a hárman kapnak egy közös számítógépet.*

A (29a, b) mondatokban a DP-re (*a diákok*) előreutal, illetve visszautal a kvantifikálója (*mind a hárman*). Az utalás célpontját jelentő DP-nek határozott-nak kell lennie:

- (30) a) **Diákok, # mind a hárman énekeltek.*
 b) **Szakállas diákok, # mind a hárman énekeltek.*

Az appozitív jellegű szerkezet neutralizálja azt a konfliktust, amely az univerzális kvantor, valamint a számnév utáni egyes szám (a Num projekció fejének számnév/kvantor melletti kitöltetlensége) és a jelen szerkezetbeli többes szám között van:

$[_{DP}[_{D} [_{QuantP} [_{NumP}[_{SPEC} [_{Num} [_{NP}]]]]]]]$ $[_{DP} [_{SPEC} [_{D} [_{QuantP} [_{NumP}[_{SPEC}[_{Num}[_{NP}]]]]]]]]$
a --- --- plur. *diákok* *mind*_j *a* *t*_j *hárman*

A feltételezett szerkezet azt fejezi ki, hogy a határozott névelőt (D kategóriát) tartalmazó kvantoros-számneves szerkezet a D-be emelkedik, és ezáltal felépül a DP-burok.

A személyes névmások közül a többes számra jelöltek (morfológiailag: *ők*) és az inherens jegyeik alapján többes számot jelentő *mi*, *ti*, valamint az egyes számú tagokból álló mellérendelés grammatikusak a szerkezetben:

(31)
 $[_{DP}[_{D} [_{QuantP} [_{NumP}[_{SPEC} [_{Num} [_{NP}]]]]]]]$ $[_{DP} [_{SPEC} [_{D} [_{QuantP} [_{NumP}[_{SPEC}[_{Num}[_{NP}]]]]]]]]$
mi <1. pl> --- --- <1. pl> *mind*_j *a* *t*_j *hárman*
ti <2. pl> --- --- <2. pl> *mind*_j *a* *t*_j *hárman*
ők <3. pl> --- --- <3. pl> *mind*_j *a* *t*_j *hárman*

[DP[D [QuantP [NumP[Spec [Num [NP] [DP [Spec [D [QuantP [NumP[Spec[Num[NP]
 [Péter,
 Mari
 és Ibi] --- --- <3. pl> mind_j a t_j hárman

Az appozitív módon kvantifikált mellérendelő szerkezet tagjai csakis morfológiailag e g y e s s z á m r a jelöltek lehetnek:

- (32) a) *A diák, a tanársegéd és a professzor, # mind a hárman hallgattak.*
 b) **A diákok, a tanársegédek és a professzorok, # mind a hárman hallgattak.*

Az olyan appozitív szerkezetben, ahol a DP-t követő kvantoros-számneves szerkezet nem tartalmaz *-en/-an* végződést, a DP többes száma ellenére az ige egyeztető végződése egyes szám 3. személyű, tehát továbbra is rejtett formájú névmással (pro-val) egyeztetett, vö. a korábbi (22) mondattal.

(33) *A fiúk, # mind a három (pro) # énekel-t-Ø.*
 [DP[D [QuantP [NumP[Spec [Num [NP] [DP [Spec [D [QuantP [NumP[Spec[Num[NP]
 a --- --- plur. fiúk mind_j a t_j hárompro

F) A birtokos szerkezet mintáját követő struktúra. – Az összefoglaló kvantoros-számneves szerkezet másik típusa a birtokos DP-szerkezet mintáját követi. Ebben a birtokhoz többes számú, főnévi személyragvégzések csatolódnak, a 'birtokos'-nak pedig 'élő'-nek és 'lekötött' referenciájának kell lennie. A (34c) szerkezetben az *ők* referenciális értéke már 'bevezetett'-ként interpretálható:

- (34) a) *mi, mind a négyünk...*
 b) *ti, mind a négyetek...*
 c) *ők mind a négyük...*
 d) *Péter, Mari, Ibi és Vali, mind a négyük...*

A (34a, b, c, d) releváns részei számára a következő szerkezetet tételezzük fel:

[DP[D [QuantP [NumP[Spec [Num [NP], [[DP [SPEC [D [NUMP [[N+I]P]]]]]]
 (mi) (nekünk) mind a négy (pro)-ünk
 (ti) (nektek) mind a négy (pro)-etek
 [Péter, Mari, Ibi és Vali]_m (nekik_m) mind a négy (pro)-ük
 (ők)_m (nekik_m) mind a négy (pro)-ük

A *nekünk*, *nektek*, *neki* rejtett névmásoknak a DP-hez kívülről való csatolása mellett az szól, hogy – amint (34d) mondat (*Péternek mind a két könyve*) esetében láttuk – a D kategória kitöltése szükségessé teszi a kvantor [Spec, DP]-be emelkedését. Ennek a pozíciónak az előzetes megnyitásához szükséges a datívuszi birtokosnak a DP-n kívülre mozgása. A fenti (34) szerkezet annyiban különbözik a (28d)-től, hogy a datívuszi birtokos funkcióját a ragos személyes névmások (*nekünk...*) hordozzák. A (34)-ben a () jelzi, hogy a névmási összetevők lehetnek rejtettek; vö. (*nekünk*) *mind a négyünk*. A birtokos rejtett formájú névmás (pro), amelynek az egyeztető jegeit jelölő végzések a megelőző számnév hangalakjához kapcsolódnak, hangtanilag egyezve vele (*négyünk*, *húszunk*).

Megjegyzendő, hogy a mellérendelő szerkezet mellett kétféle szörend is lehetséges: az „elő-kvantifikáció” (35a) és az „utó-kvantifikáció” (35b).

- (35) a) *Mind a négyük # [Péter, Mari, Ibi és Vali] megjíedt.*
 b) *[Péter, Mari, Ibi és Vali]#, mind a négyük megjíedt.*

A (34)-ben ábrázolt szerkezet mellett, és egy olyan feltételezés ellen, miszerint a 'birtokos' összetevő nem a *nekünk*, *nektek*, *nekik*, hanem a *mi+nekünk*, *ti+nektek*, *ő+nekik*, több empirikus érv is szól. Az egyik a mellérendelő szerkezet viselkedése. A (34) mintájában a szerkezet maga nem lehet 'birtokos' összetevő, mert a tagonkénti jegyeknek nem felel meg a birtokszó egyeztető végződése, vö. az alábbi mondatokkal:

- (36) a) **[Péternek, Marinak, Ibinek és Valinak]mind a négyük*
 b) *[Péter, Mari, Ibi és Vali], # (nekik) mind a négyük*

A mellérendelés tagjai személy/szám jegyeinek az összeegyeztetett értékét a birtokos pozíciójában levő, rejtett névmás veszi fel (pl. *nekik*), és ezzel van egyeztetve a számnevet követő birtokszó (*mind a négy-pro-ük*). A mellérendelés tagjainak eltérő személyjegyei a legfelső, többes számú közös értéket kapják, a fenti mechanizmus alapján:

- (37) *[Péter, Mari, te meg én] (nekünk) mind a négyünk...*

Ugyancsak a fent vázolt szerkezet mellett szól, az hogy létezik az alábbi szerkezet:

- (38) *Ők, # mind a négyük...*

Ez a szerkezet nem lenne lehetséges, ha a nominatívuszi névmást (*ők*) és a datívuszos névmást (*nekik*) egyesíteni kellene mint egyetlen birtokost, mivel ez a rosszulformált **ők+nekik* alakot eredményezné. A (34) típusú szerkezetben az *ők* és a *nekik* reprezentációja két, különböző pozíciót tölt ki: az első a DP-hez kívülről csatolt (*ők*), a második pedig a DP birtokos pozíciójában van (*őnekik*). A kvantifikált kategória az alanyesetű névmás, a datívuszos névmás pedig a kvantoros szerkezet összetevője. Csak ez a szerkezet tételezhető fel, ezt mutatja a (39) mint „explicitebb” változat:

- (39) *Ők # (őnekik) mind a négyük...*

G) Az igei egyeztetés. – Az ige mindig a birtokszó jegyeivel egyeztetett, és soha nem a kimoztatott birtokossal. Ez a jelenség is a birtokos szerkezet mintájának érvényesülésére utal: (a rejtett formájú névmásokat kisebb betűvel jelölve):

(40)			
<i>(mi) (nekünk)</i>	<i>mind négy (pro)-ünk</i>	<i>hazaérkezett időben.</i>	
<i>(ti) (nektek)</i>	<i>mind a négy (pro)-etek</i>	<i>hazaérkezett időben.</i>	
<i>[Péter, Mari, Ibi és Vali] (nekik)</i>	<i>mind a négy (pro)-ük</i>	<i>hazaérkezett időben.</i>	
<i>(ők) (nekik)</i>	<i>mind a négy (pro)-ük</i>	<i>hazaérkezett időben.</i>	
<i>[Péter, Mari, te meg én] (nekünk)</i>	<i>mind a négy (pro)-ünk</i>	<i>hazaérkezett időben.</i>	

A kvantoros-számnévi szerkezet annyiban köti meg a főnévi/névmási kategória jegyeit, hogy annak <+élő>-nek és többes számúnak kell lennie. A fentiekhez tartozó interpretáció fenntartása mellett az egyes szám nem grammatikus:

- (41) a) **Én (nekem) mind a négyem...*
 b) **Te (neked) mind a négyed...*
 c) **Ő (neki) mind a négye...*

A kvantoros szerkezet nem kompatibilis a nominatívuszi, '-élő' jegyű szerkezetekkel:

- (42) a) *[A szerszámok], mind a négyük a ládában volt.
 b) *[A radír, a toll, a cigaretta meg a magnó], mind a négyük megkerült.

H) Az esetragos szerkezetek. – További empirikus érv a feltételezett szerkezet mellett az, hogy amennyiben a kvantor és számnév által modifikált DP esetragos (*mirólunk*), akkor az esetrag két pozícióban jelenik meg. A birtokos szerkezetből kiemogtatott DP-n és a birtokszón (*mind a négy-ünkről*). De soha nem jelenhet meg az esetjelöléstől védett birtokoson (**nekünk-ről*). Ez is amellet szól, hogy az esetragos főnév/névmás a DP-hez kívülről van csatolva. Amíg az esetragos névmáson a raghoz mint tőhöz kapcsolódik a névmással azonos személy/szám végződés (*mi+ról+unk*), addig a birtokszón ez a sorrend fordított: a személy/szám végződést követi az esetrag: (*négy+ünk+ről*).

- (43) a) (*Mi*)rólunk, mind a négyünkről csak Ibi tudta az igazságot.
 b) (*Ti*) rólatok, mind a négyetekről csak Ibi tudta az igazságot.
 c) Péterről, Mariról, Misiről és Valiról, mind a négyünkről csak Ibi tudta az igazságot.
 d) (Ő)róluk, mind a négyünkről csak Ibi tudta az igazságot.

A (43a, b, c, d) releváns részei számára a következő szerkezetet tételezzük fel:

[DP[D	[QuantP	[_{NumP} [Spec	[Num [NP],	[[DP[SPEC	[D[NUMP	[[N+I]P]]]]]]
(<i>mi</i>)rólunk			(<i>nekünk</i>)	<i>mind</i>	<i>a</i>	<i>négy</i>	(<i>pro</i>)-ünkről
(<i>ti</i>) rólatok,			(<i>nektek</i>)	<i>mind</i>	<i>a</i>	<i>négy</i>	(<i>pro</i>)-etek
[<i>P-ről, M-ről, M-ről és V-ről</i>] _m			(<i>nekik_m</i>)	<i>mind</i>	<i>a</i>	<i>négy</i>	(<i>pro</i>)-ünkről
(<i>ő</i>)róluk _m			(<i>nekik_m</i>)	<i>mind</i>	<i>a</i>	<i>négy</i>	(<i>pro</i>)-ünkről

A mellérendelő szerkezet esetében ismét azt látjuk, hogy nem maga a szerkezet a birtokos, hanem a tagjai személy/szám jegyeinek az összeegyeztetett értéke jelenik meg a birtokoson (a rejtett formájú *nekik* névmáson):

- (44) [*Péterről, Mariról, Misiről és Valiról*], (*nekik*) mind a négyünkről csak Ibi tudta az igazságot.

Az akkuzatívuszos főnévi szerkezetekhez/névmásokhoz is kapcsolódhat olyan kvantoros szerkezet, amely a birtokos szerkezet mintáját követi: a számnév utáni, proformájú birtok egyeztető végződéseivel társul az akkuzatívusz ragja (*négy+ünk+et*), miközben a datívuszos birtokos névmás az esetragtól védett (pl. *nekünk*). Ha a kívülről csatolt, kvantifikált tag névmás, akkor az akkuzatívusz mellett a névmás nyílt formában megmarad mint tényleges szótó: *mink+et, titek+et, űk+et*.

- (45) a) *minket*, (*nekünk*) mind a négyünket...
 b) *titek*, (*nektek*) mind a négyeteket...
 c) *Pétert, Marit, Ibit és Valit*, (*nekik*) mind a négyüket...

A releváns részek számára a következő szerkezetet tételezzük fel:

[DP [D [AgrP [NumP [Spec [Num [NP], [[DP [SPEC [D [NUMP [[N +I]P]]]]]
<i>minket</i>	(<i>nekünk</i>) <i>mind a négy</i> [pro]- <i>ünket</i>
<i>titeket</i>	(<i>nektek</i>) <i>mind a négy</i> [pro]- <i>eteket</i>
[P-t, M-t, I-t és V-t] _m	(<i>nekik_m</i>) <i>mind a négy</i> [pro]- <i>üket</i>

A mellérendelő szerkezet [Pétert, Marit, Ibit és Valit]_m személy/szám jegyeinek összeegyeztetett értéke köti meg a rejtett névmást (...pro_m-üket). Az eltérő személyekre utaló jegyek összeegyeztetése a többes legfelső közös értéküket eredményezi, vö. az alábbi (46)-tal:

(46) [Pétert, Marit, téged és engem] (*nekünk*) *mind a négyünk*...

I) Az *-en/-an* jelölős szerkezet csak nominatívuszi DP-re vonatkozhat. – A számnévi tagján *-en/-an* jelölőt tartalmazó, kvantoros szerkezet nem vonatkozhat sem inherens esetragos DP-re, sem tárgyestű DP-re:

- (47) a) *(*Mi*)rólunk, *mind a négyen csak Ibi tudta az igazságot.*
 b) *(*Ti*) rólatok, *mind a négyen csak Ibi tudta az igazságot.*
 c) *Péterről, Mariról, Misiről és Valiról, *mind a négyen csak Ibi tudta az igazságot.*
 d) *(*Ő*)róluk, *mind a négyen csak Ibi tudta az igazságot.*

- (48) a) ??*Minket*, *mind a négyen, Ibi megdicsért.*
 b) ?/**Titeket*, *mind a négyen, Ibi megdicsért.*
 c) ?/**Pétert, Imrét, Misit és Valit*, *mind a négyen, Ibi megdicsérte.*

J) Az egyeztető végződést nem tartalmazó, appozitív kvantoros-számneves szerkezet bármilyen esetjegyű, de csakis 3. személyű DP-re vonatkozhat. – A (49a, b) mondatok mutatják, hogy a 'élő'/'-élő' jegykülönbség ebben a szerkeztípusban nem releváns.

- (49) a) [*A radírról, a tollról, a cigarettáról meg a magnóról*] # *mind a négyről meséltek már.*
 b) [*A nagymamáról, az unokáról, a postásról meg a házmesterről*] # *mind a négyről meséltek már.*
 c) * [*A postásról, a házmesterről, terólad meg énrólam*] # *mind a négyről beszéltek.*
 d) *(*Mi*)rólunk # *mind a négyről beszéltek.*
 e) *(*Ti*)rólatok # *mind a négyről beszéltek.*

K) A kvantoros-számneves szerkezetekre vonatkozó megfigyelések összefoglalása. – A kvantoros-számneves szerkezetnek három típusát különböztettük meg:

- (50) I. típus: ...DP, *mind a négy* – A szerkezetnek a DP tagja '3. személy, bármely eset' jegyű.
 II. típus: ...DP, *mind a négyen* – A szerkezetnek a DP tagja '+élő' '+többes szám', '1–3. személy', 'csak nominatívusz' jegyű. Szükséges, hogy értelmezhető személy/többes szám jegye legyen. A '-élő' jegyű nominatívusz nem grammatikus.

III. típus: ...DP, *mind a négyünk/négyük/négyetek* – A szerkezetnek a DP tagja ’+élő’, ’+többes szám’, ’1–3. személy’, ’bármely eset’ jegyű. Szükséges, hogy értelmezhető személy/többes szám jegye legyen. A szerkezet nem kompatibilis az ’–élő’ főnevekkel.

A kvantoros-számneves szerkezeten belül megjelenő személy/szám jegy egyeztetésének tekintetében az I. típus (...*mind a négy*) a legmegszorítottabb, itt a kvantoros szerkezetben egyáltalán nincsen egyeztető végződés. A kategória eset jegye tekintetében a II. típus (...*mind a négyen*) a legmegszorítottabb, csak alannyal való egyeztetésre alkalmas végződést tartalmaz. A III. típus (...*mind a négyünk/-et/-ről* stb.) a legkevésbé megszorított, ez a kvantoros-számneves szerkezet tartalmazza a főnévi egyeztető végzések többes számbeli teljes paradigmáját, melyhez esetragok kapcsolódhatnak. – A II. és a III. típus közös vonása, hogy van bennük valamilyen, a DP-vel való egyeztetést hordozó végződés. Ezek a szerkezetek csak olyan főnévre vonatkozhatnak, amely <+élő, többes> jegyű, ahol a főnév 1., 2. és 3. személy jegyű egyaránt lehet. Ezeket tekinthetjük értelmezhető nyelvtani jegyeknek, szemben a <–élő, egyes szám, 3. személy> kombinációval. (Részletesebben l. a [33]–[35] mondatoknál, valamint a 4. E) pontnak a kvantorok D-be emelkedésére vonatkozó megjegyzésében.)

(Folytatjuk.)

BÁNRETI ZOLTÁN

The double nature of conjunction heads in coordinate noun phrases

This paper discusses, using Hungarian data, the way universal syntactic principles pertaining to nominal coordinate constructions assert themselves in actual language use. The head (dominant constituent) of coordinative constructions is taken to be the coordinative conjunction. We argue that coordinative conjunctions perform a double structure building function: they have a “quantifier” face triggering plurality effects, and a “pronominal” face having to do with agreement in person, number, definiteness, case, and other types of features. First, two major classes of coordinative conjunctions are distinguished: those of n-ary and binary conjunctions. (The former, but not the latter, may coordinate an arbitrary – i.e., grammatically not restricted – number of constituents and can be applied to any grammatical category that can be coordinated at all.) Next, the double function of n-ary conjunctions in nominal coordinate constructions is presented. After that, special cases of nominal coordination involving quantified or numerically determined constituents are analyzed in which the quantified or numerically determined construction itself reflects the double nature of the coordinative conjunction head. On the basis of empirical analyses, we try to confirm our hypotheses concerning these conjunctions.

ZOLTÁN BÁNRETI